OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Asiantuntijalausunto

27.2.2025

VN/2628/2025
VN/2628/2025-OKM-7

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

VNS 8/2024 vp; Kulttuuripoliittinen selonteko

Selonteon tavoitteet ja tausta

Kulttuuripoliittinen selonteko on pitkän aikavälin strategia ja toimintasuunnitelma, joka esittää tavoitteet ja toimenpiteet kulttuuripolitiikan kehittämiselle 2040-luvulle saakka. Selonteko esittää neljä pitkän aikavälin tavoitetta kulttuuripolitiikalle: 1) kulttuuri on muutosvoima, 2) kulttuurin tekijät ja sisällöt ovat avainasemassa, 3) kulttuuri on jokaisenoikeus sekä 4) kansainvälinen vaikuttavuus syntyy kulttuurista.

Selonteossa tunnistetaan kulttuuripolitiikan yhteydet eri politiikka-aloihin, kuten hyvinvointi-, kestävyys- ja ympäristöpolitiikkaan. Selonteon yhtenä tavoitteena on lisätä kulttuurialan osallistumista yhteiskunnallisten kysymysten ratkaisuun yhteistyössä muiden politiikka-alojen kanssa, mikä lisää kulttuurin yhteiskuntaan tuottamaa arvoa.

Selonteon tavoitteena on, että sen toimenpiteiden seurauksena myönteinen tulevaisuus on vuonna 2040 seurausta hallitusta kulttuurisesta murroksesta, joka on lisännyt ihmisten ja luonnon hyvinvointia.

Ehdotus valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi perustui laajapohjaisessa työryhmässä tehtyyn valmisteluun. Ehdotuksesta annettiin 280 lausuntoa. Selonteko viimeisteltiin lausuntopalautteen pohjalta.

Selonteon näkökulmia ympäristöön

Kulttuuripolitiikka on politiikan ala, jolla on lukuisia liittymäpintoja. Selonteossa kulttuuripolitiikan erityiseksi tehtäväksi on määritelty 1) taiteen ja kulttuurin luomiseen sekä niihin osallistumiseen perustuvan demokraattisen yhteiskunnan vahvistaminen sekä 2) ekologisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja kulttuurisesti kestävän tulevaisuuden rakentaminen.

Selonteon käsitys kulttuurista on laaja: ”Kulttuuri muodostaa yhteiskunnalle tai sosiaaliselle ryhmälle tunnusomaiset henkiset ja aineelliset piirteet. Siihen kuuluvat taiteiden lisäksi perusoikeudet, arvojärjestelmät, perinteet, taidot, tavat ja uskomukset.” Näin määriteltynä kulttuuri käsittää mm. kulttuuriympäristöt ja luontoon liittyvän aineettoman kulttuuriperinnön.

Selonteko tunnistaa ilmastonmuutoksen ja luontokadon vaikutukset kulttuurialaan. Yhtäältä alan tulee sopeuttaa toimintaansa ja pienentää ympäristövaikutuksiaan ja toisaalta kulttuurin myönteistä roolia osana ilmastotoimia ja luonnon monimuotoisuuden turvaamista sekä kestävän kehityksen

Postiosoite **Postadress** **Postal Address** Opetus- ja kulttuuriministeriö	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
PL 29 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 10 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 135 9335 +358 9 135 9335	kirjaamo.okm@gov.fi

edistämistä tulee vahvistaa. Ilmastonmuutoksen ja luontokadon hillitseminen edellyttävät päättäväisten politiikkatoimien lisäksi muutosta kulutustottumuksissa ja arvoissa, jotta merkitykselliseksi koettu elämäntapa olisi mahdollista sovittaa planetaarisiin rajoihin. Kulttuuri voi tarjota alustan muutoksen käsittelylle.

Kulttuuri- ja luovilla aloilla on jo kehitetty monenlaisia käytäntöjä ja toimia kestävän kehityksen vahvistamiseksi, ympäristökuorman pienentämiseksi ja muuten vastuullisuuden edistämiseksi. Kulttuurin kytkemiseksi osaksi ilmasto- ja luontopolitiikkaa sekä kestävää kehitystä on tarpeen vahvistaa alan ympäristövaikutusten sekä myönteisten ulkoisvaikutusten tietoperustaa ja seurantaa.

Elinympäristöjen osalta selonteossa tuodaan lisäksi esille tarve yhteistyöhön maatalouden, metsienhoidon, liikenteen ja rakennusalan toimijoiden kanssa rakennusten energiatehokkuuden, kiertotalouden sekä olemassa olevien rakennusten kestävän käytön edistämisessä. Elävät ja kerrokselliset kulttuuriympäristöt ovat merkittäviä myös asumiselle, hyvinvoinnille ja matkailulle.

Lisäksi selonteko tuo esiin alueelliseen eriytymiseen ja kaupunkisegregaatioon liittyviä näkökulmia, joihin liittyen se esittää kulttuurin saavutettavuuden turvaamiseen liittyviä toimenpiteitä.

Arkkitehtuurin ja rakennetun ympäristön kehittämistoimia sisältyy myös Suomen arkkitehtuuripoliittiseen ohjelmaan 2022–2035, jota pannaan toimeen useiden toimijoiden yhteistyönä. Valtioneuvoston periaatepäätös kulttuuriperintöstrategiasta 2023–2030 sisältää niin ikään rakennusperintöön ja kulttuuriympäristöihin liittyviä toimenpidelinjauksia.

Selonteon ympäristöön liittyvät toimenpiteet

Kulttuuripoliittisen selonteon ympäristönäkökulmiin liittyviä toimenpiteitä ovat esimerkiksi:

- Arkeologisen kulttuuriperinnön suojelua sekä rakennetun kulttuuriympäristön säilymistä vahvistetaan kehittämällä kohteiden kestävää hoitoa sekä vajaakäytössä olevien rakennusperintökohteiden ja muiden tilojen hyödyntämistä kulttuuritoiminnassa.
- Huolehditaan, että kulttuuri tukee ihmisten luontosuhteen kehittymistä, jotta hyvinvoiva luonto säilyy kulttuuriperintönä tulevaisuuteen.
- Vahvistetaan kulttuurialan toimijoiden valmiuksia ja osaamista ympäristötietoisen digitaalisen siirtymän mahdollisuuksista täydennyskoulutuksella ja tukemalla digitaalisen taiteen ja siihen perustuvan taidelähtöisen liiketoiminnan kehittämistä.
- Laaditaan konkreettiset toimenpiteet kulttuurin edistämiseksi kestävän kehityksen kontekstissa osana kansallista kestävän kehityksen strategiaa 2022–2030 sekä Agenda 2030:n kansallista toimeenpanoa, ja integroidaan kulttuurinäkökulmat osaksi ilmastopolitiikan ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimia.
- Vahvistetaan kulttuurinäkökulmia kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamisessa kansallisesti ja sisällytetään kansallisiin kestävyystarkasteluihin kulttuurista kestävyyttä kuvaavat indikaattorit ja mittarit.
- Vahvistetaan kulttuurialaa koskevan tilasto- ja tietoperustan ajantasaisuutta, kattavuutta ja yhteentoimivuutta sekä parannetaan tiedon hyödynnettävyyttä alan vaikuttavuuden tunnistamiseksi, päätöksenteon pohjaksi ja toiminnan suuntaamiseksi.

Toimenpiteiden tavoiteaikataulu ja vastuutahot määritellään tarkemmin erikseen laadittavassa toimeenpanosuunnitelmassa.

kulttuuriasiainneuvos Emma Harju

Liitteet Powerpoint-esitys

Jakelu Eduskunnan ympäristövaliokunta

Tiedoksi OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Anita Lehikoinen
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Santeri Lohi